

Reformă, contrareformă și fără-fond formă

M. Drăgoi

Drăgoi, M., 2017. Reforms, counter-reforms and contentless shapes. Bucov. For. 17(1): 3-6.

Abstract. The paper debriefs the current debates on the forest management and forest policy where environmental NGOs and logging companies are fighting: one the one hand, NGOs intervene in many technical issues related to the forest management planning and applied forestry where their expertise is patchy and, on the other hand, the logging companies accuse the nature protection measures, some of them adopted in due time, like the ones related to Natura 2000 network, where the management plans have been approved and endorsed. Since the stakes are very high the unprofessional messages delivered by many NGOs do not receive technically correct replies from the forest managers either because they are not able to communicate in simple words or simply because they are afraid of being labeled timber thieves: this defenseless attitude is not appropriate at all because the media is still talking about illegal clearfellings in spite of the very tough preventive measures undertaken by the Forest guards. Most of the allegations of illegal cuttings rest on the volume estimated by the NFI (the difference between the total yield and the allowable cut) while the same NFI allegedly gives high hopes for even higher allowable cut due to the first estimation of the total growth. The fake news here is that the total growth refers to the whole forest area, while the allowable cut refers to commercial forests only: there is no hint in the total growth unless the aggregated figure is not split into the two types of forests: commercial and not commercial (i.e. strictly protected forest areas). The core message delivered by the article is addressed to the management planning system, in charge with setting up the allowable cut and the cutting budgets. Some differences between the private forests and the public forests shall be made sensible in terms of maturity ages when stands of trees are to be harvested. However, it is also explained that reducing the forest rotation with 20 or even 40 years will not skyrocket the allowable cut because the reference level of the normal age class goes up and the overplus of harvestable wood will be used to compensate larger deficits brought about by the un-even actual age structure and the higher normal age class. The coppice with standards is also supported as a technical solution for harvesting more fuel wood for rural population.

Keywords forest policy, NGO, forest

Author. Marian Drăgoi (dragoi@usv.ro) - Ștefan cel Mare University of Suceava, 13 Universității, 720229 Suceava, Romania.

Manuscript received June 13, 2017; revised June 30, 2017; accepted July 3, 2017; online first July 15, 2017.

Silvicultura și industria lemnului trec printr-o perioadă grea. Acuze întemeiate și bine argumentate privind tăieri ilegale sunt amestecate cu tot felul de mesaje și luări de poziție, unele de-a dreptul inepte și/sau incoerente, venite din toate părțile.

Multe ONG-uri, pricepute în ale conservării naturii, își dau cu părerea în subiecte de care nu au habar, tehnic vorbind, pe când multe firme de exploatare și procesare primară acuză ONG-urile de mediu pentru supra-reglementarea făcută de stat peste noapte, nu de dragul naturii, ci de frica hoțiilor (lor). Dacă s-ar întâmpla așa ceva în artă, pictorii s-ar apuca să-i muștruluiască pe muzicieni, care la rândul lor i-ar pune la punct pe scriitori (că doar stăpânesc contra-punctul), care scriitori i-ar face praf pe pictori. Asta da reformă!

Avem totuși un Cod silvic reformativ prin câteva prevederi și conservator prin multe altele. Oarecum previzibil, sistemul legislativ are propria-i inerție. Dacă în 2016 agenda publică a fost foarte ocupată cu teme legate direct sau indirect de pădure, în anul următor apele s-au liniștit, pentru că a dispărut o temă fierbinte: actualizarea normelor tehnice. Firește, o așa liniște nu poate fi de bun augur, pe termen lung. A te încăpățâna să păstrezi un cadru normativ ce face abstracție de proprietatea privată nu poate fi decât contra-productiv. Cel puțin din două motive: (1) pentru că blochezi inițiativa în testarea și promovarea unor noi tehnologii, oricare ar fi acestea, și (2) pentru că îngrădești dreptul de folosință asupra pădurii, fără a oferi ceva în schimb - dar care „ceva” să fie sustenabil pe termen lung pentru Stat (și ne referim la plățile compensatorii, în primul rând).

Datele tehnice ale problemei: (i) o estimare a tăierilor ilegale din trecutul imediat pe care și reformiștii și contrareformiștii o contestă deopotrivă; (ii) o estimare a creșterii totale (atenție: la fel de precisă ca estimarea furtului de la punctul anterior!), contestată de conservatori dar adevărată oportunitate de relaxare a politicii forestiere, în ochii reformiștilor¹; (iii) ¹Cei ce compară recolta cu creșterea, pe baza datelor din Inventarul Forestier Național și emit judecăți

o criză a lemnului de foc, al cărui preț a ajuns la cote inimaginabile în urmă cu doi-trei ani; (iv) o soluție politică (deci conjuncturală) a respectivei crize, ce amenință aprovizionarea industriei cu lemn de lucru, oferta fiind aceeași: cele 18 milioane, ce reprezintă posibilitatea cumulată a pădurilor, oricum am lua-o.

Este evident că cererea agregată este mai mare decât oferta pe orice segment: lemn de lucru, lemn de foc, lemn pentru tocătură. Chiar și în materie de păduri de protecție cererea este mai mare decât oferta, deși travaliul inițierii rețelei Natura 2000 s-a încheiat demult. S-a schimbat ceva între timp? Exceptând suprafața pădurilor primare/virgine, supuse acum regimului de protecție, din care oricum nu s-a tăiat, s-a schimbat doar exigența controlului în ceea ce privește punerea în valoare și circulația masei lemnoase. Aici s-au strâns toate șuruburile – unele poate prea tare.

Dacă înăsprirea controlului e cauza crizei, înseamnă că până în 2016, anul „fatidicei” guvernării tehnocrate, s-a recoltat lemn ilegal. Și nu puțin – altfel nu s-ar justifica vehemența celor ce contestă acele blestamate opt milioane de metri cubi estimați a fi fost tăiați ilegal în 2015. Legea contravențiilor silvice pune și ea sare pe proaspăta rană a orgoliului profesional, așa că toată lumea e fericită: țipă de durere. S-a mai schimbat ceva și nu știm?

O schimbare de paradigmă economică, în sens neoliberal, s-a produs totuși, prin Codul silvic: articolul 97, alin. 1¹ potrivit căruia „Impunerea de restricții proprietarilor de păduri, prin amenajamente silvice, prin regulamente ale parcurilor naționale, naturale, rezervațiilor biosferei și ale siturilor Natura 2000 ori prin alte norme, inclusiv cele care stabilesc diferite tipuri de grupe funcționale, se poate face fie cu acordul proprietarului, fie cu plata

pe baza diferenței dintre cele două valori greșesc enorm, intenționat sau neintenționat: recolta se referă doar la pădurile din care se recoltează lemn, conform amenajamentelor silvice, pe când creșterea se referă la toate pădurile, inclusiv la cele supuse regimului de protecție integrală (din care, legal, nu se recoltează lemn).

unei juste și prealabile despăgubiri, plătită anual...”. Pentru a primi aceste despăgubiri, orice proprietar trebuie să-și fi clarificat succesiunea, deci trebuie să treacă pe la notar. La fel, și pentru a duce acasă orice lemn uscat – motiv pentru care tentația de a vinde micile proprietăți se va resimți în continuare.

Pentru cei ce dețin până la zece hectare de pădure s-a mai găsit o soluție de compromis ce le permite ca, în schimbul unui contract de administrare pe cel puțin zece ani (pe care oricum erau obligați să-l încheie), să renunțe la serviciile de amenajare a pădurilor. Am formulat așa problema pentru a fi mai clar: în materie de amenajare a pădurilor avem o piață pe care oferta depășește cererea. Deși prețurile la hectar nu sunt mici, amenajamentele nu pot fi de calitate pentru că opțiunile tehnice sunt extrem de limitative. Fără amenajament, aceștia pot exploata cel mult trei (mai nou, cinci) metri cubi pe an și hectar. Dar ce ne facem când în acest volum intră și scorburile și putregaiul, descoperite doar după ce arborii vor fi fost doborâți? Legal, nu există soluție; tot proprietarul pierde, și nu poate compensa această pierdere niciodată.

În 2000 am publicat în „Meridiane forestiere” un articol despre nevoia de dialog intra- și inter-sectorial. Spuneam că, mai devreme sau mai târziu, vom ajunge la un fel de specializare funcțională a pădurilor, deoarece nimeni nu poate fi obligat să cumpere lemn în orice condiții, și la orice preț. Iar piața ne va duce, fără voia noastră, la mai multe situații de „sau/sau” decât invariabilele situații de „și/și”, asociate gestionării (mult prea) multifuncționale a pădurilor: păduri cu rol de protecție și producție, păduri cu rol de producție și protecție.

Nu cumva am ajuns la o formă fără fond? Așa cum s-a întâmplat în domeniul exploatărilor forestiere: în timp ce alții au pus piciorul în prag și au trecut la funiculare și forwardere, noi de două decenii tot alegem soluții „ecologice” de scos-apropiat fie prin semipurtare, fie prin semitârâre.

Sectorul de exploatare a rămas captiv propriei incapacități de a-și ține sub control ca-

pacitatea de lucru: firme mult prea multe – supra-concurență – prețuri mari de achiziție – profit zero – investiții zero în noi tehnologii. Asta, în timp ce gradul de concentrare economică în procesarea primară a lemnului a ajuns la cote atât de ridicate încât Codul silvic a venit cu acea cotă maximă pe sortiment și specie, care ar fi trebuit să se regăsească în cu totul altă lege. Să fie asta o victorie a neoliberalismului? Mai degrabă a neocoloniasmului, pe care l-am primit cu brațele deschise.

Renunțând la ultima redută a economiei planificate (cota de tăiere stabilită anual, prin lege), Codul silvic dă puteri depline amenajamentului silvic în ceea ce privește reglementarea ofertei de lemn. Am ajuns, în sfârșit, la deloc dorita dictatură a amenajamentului, pe care profesorul V. Stinghe o acuza la finele cursului de amenajare publicat în 1939.

Doar că amenajamentul nu mai e un dictator luminat, din moment ce din interior (adică din propriile norme tehnice) nu mai emană lumină. Schimbăm automat sortimentul țel când trecem de la clasele de producție superioare la cele inferioare², dar nu schimbăm același sortiment țel când trecem de la marea proprietate la mica proprietate? Ceva nu e în regulă! Am ajuns să ne ferim a spune lucrurilor pe nume de teamă ca nu cumva ecologiștii să ne acuze că vrem să legitimăm noi defrișări ilegale.

Este acesta profesionalism? Sau retrăim, fără voie, „reforma” dadaistă, uitând că acel curent a fost doar așa, o formă fără fond, care anunța de fapt următoarea revoluție (în artă doar, *yes-men*-ii să stea liniștiți, nu e vorba despre ei)?

De dragul pieței libere s-a ajuns la o situația în care firmele de exploatare își asumă rolul de regulator al pieței: vezi-Doamne, cel ce exploatează decide cât dă industriei și cât dă proprietarului, ca lemn de foc (asta dacă nu îl prinde Garda forestieră și îl acuză de evaziune fiscală). Iar proprietarului nu i se recunoaște dreptul de a exploata lemn de foc din propria-

²O altă explicație nu există pentru faptul că vârsta exploatabilității tehnice scade spre clasele de producție inferioare, iar sortimentul țel pentru clasa I de producție este lemnul pentru cherestea.

pădure, fiind în schimb obligat să producă lemn pentru industrie, în virtutea mult trâmbi-tatei valorificării superioare a lemnului.

Oare nu s-a mers prea departe cu acest amestec de-a baba-oarba (când e vorba de o minimală planificare și leapșa (când e vorba de control)?

Ce ar putea face amenajamentul, în aceas-tă brambureală totală? Să-și ia menirea mai în serios, nimic altceva. Nu așteptăm revoluții, nici noi metode (sic!), nici super-computere și super-aplicații, ci doar o mai mare flexibili-tate în diversificarea premiselor de lucru și a soluțiilor tehnice, conform actualelor norme de amenajare. Ca de exemplu: (1) acceptarea sacrificiilor de exploatabilitate în minus pentru pădurile cu funcții de producție (atenție: nici acestea nu sunt defrișări ilegale!), (2) accepta-rea exploatabilității absolute pentru cei ce nu vor să producă bușteni pentru cherestea, știind că lemnul va ajunge la tocător sau pe foc, (3) renunțarea la aiuritoarele lucrări complexe de conservare, inventate în 1986 ca soluție de avarie, pentru a putea continua aplicarea tra-tamentelor în zonele în care Ceaușescu sistase tăierile de produse principale.

În atenția reformiștilor: în eventualitatea re-ducerii ciclului cu o clasă sau două de vârstă, posibilitatea ar putea chiar să scadă, în ciuda excedentului de arborete exploatabile care s-ar crea, vezi Doamne, peste noapte! Acest exce-dent va compensa eventualele deficite din ur-mătoarele patru-cinci decenii. Aceste deficite vor fi mai mari deoarece clasa normală de vâr-

stă, în funcție de care se calculează deficitul, va crește și ea, odată cu reducerea ciclului. Iar actualele arborete exploatabile vor rămâne, în continuare, exploatabile, doar că pe seama ce-lor mai sănătoase se vor face sacrificii în plus. Așa că nu se vor exploata arboretele cele mai bune în următorul deceniu, spre dezamăgirea multora.

O soluție pentru detensionarea crizei lem-nului de foc ar fi testarea și, în funcție de re-zultate, adoptarea crângului cu rezerve pentru mica proprietate forestieră. De ce să obligăm proprietarul să-și cumpere lemn de foc, când ar putea să și-l producă singur? Știu, ar fi și alte soluții, mult mai „ecologice”, de exemplu gaz natural (eventual prin fracturare hidrauli-ca, să rezolvăm și problema apei freatice, la câmpie) sau energie nucleară ... dar aș lăsa pe alții, mult mai vajnici apărători ai mediului, să le susțină. Cu argumente tehnologice și econo-mice firește.

De dragul simetriei, în final, să ne întoarcem de unde am plecat, de la faptul că artiștii, când critică ceva, o fac în propriul domeniu de ex-pertiză, acolo unde se pricep cel mai bine. Și ar trebui să învățăm și noi asta. Totuși, Serghei Diaghilev ar mai fi revoluționat baletul dacă nu ar fi fost alungat din Rusia de revoluția bol-șevică? Nu, pentru că țarul Nicolae al II-lea moștenise de la străbunicul lui (Nicolae I) nu doar coroana, ci și porecla de jandarm al Euro-pei. Asta pentru că, după războaiele napoleo-niene, vedea peste tot conspirații. Și de ce ție-frică nu scapi, iar istoria a dovedit-o.